

Enskild motion

Motion till riksdagen: 2014/15:1163

av Hans Ekström (S)

Översyn av rättsliga regler för kommunalt finanssamarbete

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över det regelverk som berör kommunalt finanssamarbete.

Motivering

Sedan snart tre decennier tillbaka har väsentliga delar av den lokala och regionala offentliga sektorns finansiering hanterats via samarbetsorganisationen Kommuninvest. Grundidén är att svenska kommuner och landsting tillsammans får bättre lånevillkor än var och en för sig. Denna samverkansform ägs av 272 av Sveriges kommuner och åtta landsting och drivs som en ekonomisk förening utan enskilt vinstintresse. Verksamheten bygger på demografisk grund enligt principen en medlem – en röst. Resultatet av det ekonomiska resultatet återförs till medlemmarna i form av lån med låga räntor, återbäring och ökat insatskapital. Föreningens styrelse består av representanter för folkvalda i de kommuner och landsting som är medlemmar. Kommuninvest ekonomisk förening är ensam ägare av kreditmarknadsbolaget Kommuninvest i Sverige AB. Genom detta bolag drivs verksamheten.

Nyttan av kommunernas finansiella samverkan är enorm. Genom sin närvaro på marknaden sparar medlemmarna inte bara miljardbelopp i form av lägre räntor på lån, utan skapar också en starkare finansiell infrastruktur som bättre säkrar tillgång till lån även i osäkra tider.

Den grundlagsskyddade kommunala beskattningsrätten innebär ett starkt förtroende på den nationella och internationella finansmarknaden. Samverkan resulterar i stora upplåningsvolymmer, vilka ger kommunsektorn en attraktiv position på både den internationella och inhemska finansmarknaden. Investerare erbjuds en tillgångsklass

som – med kommunsektorns styrka och det solidariska borgensåtagandet – innebär en kreditriskexponering mot kommunsektorn i stället för mot en enskild kommun. Just nu har verksamheten trippel-A, högsta möjliga betyg från de två största internationella kreditrating-företagen.

Verksamheten har vuxit kraftigt sedan starten 1986. För närvarande hanteras ungefär 45 procent av den kommunala sektorns låneskuld (totalt cirka 500 miljarder) av Kommuninvest. Prognosen är att denna andel kommer att vara 75 procent år 2018.

Ett kommunalt samarbete via Kommuninvest skiljer sig kraftigt jämfört med en kommersiell bank. Medan bankerna söker maximera sina vinster är Kommuninvest en kommungäldsfunktion som försör sina ägare – kommunsektorn – med effektiv finansiering till långsiktigt lägsta möjliga kostnad. Den låga riskaptiten bidrar till långivarnas förtroende.

Svensk lagstiftning kunde knappast förutse den typ av finansiellt samarbete som kommunsektorn har utvecklat med Kommuninvest. Reglerna i exempelvis lagen om kommunala befogenheter, ekonomisk förening och kreditmarknadsbolag skulle därför behöva ses över.

De senaste årens oro på marknaden har också lett till ökade myndighetskrav på finansmarknadens aktörer. Detta är vällovligt, men har inneburit att kommunalt inköpssamarbete sorteras i en lagstiftning som reglerar institut vars syfte är att skapa vinst genom risktagande.

Det bör förstås vara likartade villkor för kommunal finansiering oavsett om en kommun väljer att ordna sin egen finansiering eller om kommuner samverkar i finansieringsfrågor.

Många av de nya kraven på skyddsinsatser har baserats på schabloner i stället för att relateras till respektive affärsmodellens verkliga risk. För kommunalt samarbete i kapital- och finansmarknaden har det bland annat inneburit att stabilitetsavgifter och EU-aviserade krav på bruttosoliditet har blivit så överdimensionerade att de har påverkat samarbetets finansiella effektivitet negativt.

Till exempel kommer verksamheten att behöva ett flera gånger så stort kapital som den verkliga risken motiverar. Kommuner i samverkan har under ett antal år omfattats av stabilitetsavgiften som innebär cirka 100 miljoner kronor i årlig kostnad. Ytterligare ett exempel är den s.k. ägarledningsprövning som Finansinspektionen gör på ledamöterna i styrelsen för Kommuninvest ekonomisk förening. Att ledamöterna i bolagsstyrelsen ska prövas är självklart, men att motsvarande granskning ska göras av de demokratiskt valda politikerna i ägarstyrelsen väcker en del principiella frågeställningar.

Den lokala offentliga sektorn måste vara organiserad och ha verktyg för att klara de värsta stormar. Det stabila samarbete som Kommuninvest utgör, bidrog i allra högsta grad till att finanskrisen 2008 inte fick allvarliga effekter på den kommunala sektorns upplåning.

En samverkan mellan kommunerna bör naturligtvis inte ha sämre förutsättningar för effektiv finansiering av välfärd än vad en ensam kommun har. Kommuninvest är inte en finansiell part vem som helst. Kommuninvest är en del av den offentliga sektorn med ett enda intresse för ögonen – allmänhetens bästa.

Effekten av att lagstiftarna inte ger rättvisa förutsättningar för ett kommunalt samarbete inom finansmarknaden kan på sikt hota möjligheterna för ett effektivt finansiellt samarbete mellan Sveriges kommuner och landsting. Såväl kostnader som risker kan komma att öka.

I Finland tog staten initiativet att utreda vilka nationella insatser som bör genomföras om EU:s lagstiftning riskerar att hota verksamheten i den finländska motsvarigheten till Kommuninvest ett exempel väl värt att ta efter.

Mot denna bakgrund bör regeringen genomföra en översyn av den lagstiftning som berör kommunalt finanssamarbete.

Hans Ekström (S)